

Dansk Kirke i Sydslesvig e.V.

Vi gør Folkekirken lidt større!

KIRKERÅDETS ÅRSBERETNING TIL KIRKEDAGEN 2018

V. FORMANDEN

Indledning	s. 2
KIRKERÅDSARBEJDET	s. 3
Forholdet til Danske Sømands- og Udlandskirker	s. 3
Arbejdet med strukturen	s. 4
Bygge- og ejendomssager	s. 6
Embedssager	s. 7
Stadfæstelse af vedtægter	s. 8
Menighedernes regnskaber	s. 9
Menighedernes Børne- og Ungdomsarbejde	s. 9
Det Sydslesvigske Samråd	s. 10
Christianslystmødet	s. 11
Kirkesiden	s. 11
Gudstjenestelisten i Flensborg Avis og Kontakt	s. 11
Reformationsmarkeringerne i 2017	s. 11
Tal fra menighederne	s. 13
Formål, delmål, målopnåelse	s. 14
FRA PRÆSTERNES BERETNINGER	s. 14
TAK	s. 15
KIRKEDAGEN 2019 OG KOMMENDE MÆRKEDAGE	s. 17

En bestseller på det danske bogmarked i 2017 var musikeren Peter Bastians bog: Altid allerede elsket! Bogen er baseret på samtaler med ham, medens han lå meget kræftsyg. Bogen blev udgivet efter hans død.

En flot titel. Altid allerede elsket. Smag lidt på ordene. Altid allerede elsket.

Peter Bastian henviser et sted til et citat, han har fundet hos gamle Knud Hansen, der var højskoleforstander på Askov Højskole i 1960-erne.

Knud Hansen siger dér: "En af vore digtere har engang sammenlignet livet med et spejlkabinet, der er sådan indrettet, at den besøgende bliver afspejlet af mange hundrede spejle - fra oven og fra neden og fra alle sider, spejle hvoraf hver eneste forvrænger og fordrejer beskuerens ansigt og skikkelse, men sådan at der dog altid bevares noget af den pågældendes virkelige udseende. 'Som denne uhyggelige sal er også livet', fortsætter digteren. Sådan bliver vort væsen genspejlet i ethvert menneskes bevidsthed vi møder, og bestandigt bliver det fordrejet til en karikatur, der dog aldrig er helt uden lighed med vort egentlige jeg, men som ikke desto mindre er falsk. Og bedre ville det ikke være, om man i stedet for karikaturer bestandigt mødte flatterende billeder af sig selv fra sine omgivelser. Også de ville være falske, lige så falske som karikaturerne. Man føler sig i begge tilfælde som kastebold for en lunefuld og uberegnelig skæbne.

Da er det, man kan blive grebet af et vildt og uregerligt ønske om at møde en forståelse eller en kærlighed, der genspejler én, som man virkelig er, en kærlighed, der kender én helt igennem og dog bliver ved med at være kærlighed. Kunne man møde en sådan kærlighed, da ville spejlkabinettet forsvinde og kulden forsvinde, og skæbnen forsvinde, da ville tilværelsen omkring én blive levende og fyldt med mening, da ville det blive trygt at leve, da ville det blive saligt at være til".

Peter Bastian kendte denne længsel, dette at blive grebet af en vild og inderlig længsel ef-

ter en kærlighed, der ser én som man er, og som kan rumme én, uanset, hvad der sker, uanset hvad der kommer til syne! Den kærlighed havde han oplevet, da han i høj alder mødte sin kone, Helle, og denne længsel lå bag hans ønske om endelig at blive døbt.

Som han selv formulerede det: "Jeg mærkede den der vilde længsel efter at kaste mig ud på de tusind favne, kaste mig ud i et eller andet, jeg aldrig havde overvejet, uden sikkerhedsnet - og føjer han til - der var en afgørende detalje, meget ejendommeligt, i al ubeskedenhed så oplevede jeg den længsel som gensidig. Det var meget mærkeligt". Han citerer her en gammel munk: "Ånden længes lige så meget efter dig, som du længes efter ånden!"

Peter Bastian kommer så ind på selve dåbs-handlingen med ordene fra ritualen.

"Kæmpestore ord, som ikke rigtigt gik op for mig!" skrev han. Ordene arbejdede i ham. Musikken efter handlingen forløste noget indestængt, for som han også sagde om øjeblikket efter dåben: "Så tudbrølede jeg. Jeg fornemmede, hvad jeg havde indladt mig på!"

Bogen kredser emnemæssigt om den åbenbaring, han havde fået, da det gik op for ham, at "Ånden længes lige så meget efter dig, som du længes efter ånden!", hvad der i sidste ende betyder, at du er Altid allerede elsket.

Også i kirkelivet i Sydslesvig skal vi være med til at række disse "kæmpestore" ord videre. Også vi skal lægge liv og kræfter i overbevisningens vilje til at dele og meddele.

"Foreningens formål er at fremme dansk folkekirkeligt arbejde i Sydslesvig på evangelisk-luthersk grund". Denne § 3 i DKS' vedtægter lyder meget formel. Men den fortæller jo indirekte om liv, glæde, overbevisning, længsel, ja, tro, håb og kærlighed. Eller som der bl.a. står i den kollats fra biskoppen, som læses op ved hver præsteindsættelse om præstens virke, at han/hun skal "forestå præsteembedet med flid og retsindighed -

ved at stræbe efter at vække og befæste kristelig tro, håb og kærlighed og arbejde med undervisning af ung og gammel i kristendom".

Det skulle ikke gerne kun være præsten, der lægger energi og kræfter i den opgave. Vi skal alle brænde for formidlingen. Den er livsvigtig. **Vi skal ville kirke- og menighedsliv.**

Ingen har brug for en mat og livstræt kirke, der lukker Ånden ude og kun kredser om sig selv, sine tal og egne præstationer. Så er der ganske enkelt ikke tale om en kirke længere. Der er brug for besindelse, og vi har alle brug for igen og igen at høre dette opløftende:

Altid allerede elsket!

Derfor fejres der gudstjenester og andagter hver søndag (og på mange hverdage) rundt omkring i landskabet. Derfor leves livet i vore menigheder, og derfor meddeler de sig gennem mangfoldige initiativer.

KIRKERÅDSARBEJDET

Siden Kirkedagen den 30. april 2017 har Kirkerådet holdt 9 møder. Hertil kommer diverse udvalgsmøder og forberedende forretningsudvalgsmøder, ligesom medlemmer af Kirkerådet repræsenterer DKS i en hel del udvalg og nævn. Valgperioden for det "gamle" Kirkeråd løb ud pr. 1. søndag i advent 2017. Valgene den 7. november skabte en større forandring, idet flere mangeårige medlemmer valgte at stoppe. **Helene Happich**, kreds 5, er blevet efterfulgt af **Bodil Steenvinkel**. **Peter Lynggaard Jacobsen** er i kreds 4 blevet efterfulgt af **Kirsten la Cour Hansen**. **Uwe Nissen** havde i længere tid tilkendegivet, at han var i gang med sin sidste periode som repræsentant for kreds 1. Alligevel kunne der ikke vælges en efterfølger. I den kreds forsøger man sig med et nyvalg, idet Kirkerådet har inviteret kredsens menighedsrådsmedlemmer til et fælles møde den 17. april.

Via vedtægtsbestemt udskiftning af de 3 præster i rådet er der sket følgende: I stedet for præsterne **Ea Dal**, Flensborg, **Henriette**

Gosvig Knudsen, Læk og **Cecilie Brask**, Rendsborg, valgte kredsene **Susanne Bramsen Böll**, Harreslev, **Ulrich Vogel**, Frederiksstad og **Ruben Fønsbo**, Lyksborg. Kirkerådet konstituerede sig den 28. november med **Jochen Arndt**, Flensborg, som næstformand og **Helle Wind Skadhauge**, Flensborg, som medlem af forretningsudvalget.

Forholdet til DSUK

I vore vedtægter står: "Foreningen virker i samarbejde med Danske Sømands- og Udlandskirker (DSUK)". Sydslesvigsk kirkeliv har for tiden 2 medlemmer i Danske Sømands- og Udlandskirkers bestyrelse. **Peter Lynggaard Jacobsen** er valgt til den funktion af Kirkedagen, idet DKS har ret til en plads i bestyrelsen. **Finn Egeris Petersen** er medarbejdervalgt. Mellemeddet DSUK's "DKS-udvalg" er nedlagt og arbejdet i det udvalg erstattes af årlige kontakter mellem formandskab og Kirkeråd samt besøg af bestyrelsen og mødeaktivitet i Sydslesvig hvert 2. år. Således kommer bestyrelsen på besøg i Sydslesvig i efteråret. Møde og besigtigelse er fastlagt til den 7. og 8. oktober. Peter Lynggaard Jacobsen sørger derimellem for at viderebringe relevante oplysninger og oplæg fra bestyrelsesarbejdet til Kirkerådet.

Generelt kan man vist godt sige, at rammerne er stukket ud via bevillingen fra Kirkeministeriet, og DSUK forventer "indspark" via arbejdet i Strukturudvalget og Kirkerådets forholden sig til aktuelle emner. De egentlige og kontraktmæssige ansættelsesforhold arbejdes der med via de to enheder: Kirkekontoret i Flensborg og DSUK's hovedkontor i København. I den sammenhæng er det også godt at vide, at der kan hentes råd og vejledning i stiftsadministrationerne i både Haderslev og København.

Et gammelt ønske kan måske imødekommes. Fra DKS' side er der tidligere ytret ønske om mulighed for **medbestemmelsesret**, når der næste gang skal vælges biskop for Haderslev Stift. Medlemmer af **Folketingets**

Kirkeudvalg har bakket op om tanken. **Kirkeministeriet** har nu besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe til belysning af rettigheder og pligter for menigheder og præster under DSUK og DKS. Det er set herfra kun naturligt, at man ønsker en afklaring for hele organisationen DSUK. Spørgsmålet om retten til medbestemmelse, dvs. stemmeret og retten til at være stiller for en kandidat, kan ikke besvares tilbundsgående, uden at der tages højde for f.eks. tilsyn og beføjelser for biskoppen set i sammenhæng med tradition og lovgivning for Folkekirken.

I forvejen er der uro nogle steder i Folkekirken i forbindelse med bispevalg, idet nogle bymenigheder føler sig forfordelt, hvad indflydelse angår set i forhold til medlemstallet. Derfor skal det afvejes nøje, f.eks. hvor mange stemmer der evt. vil kunne tilkomme de danske menigheder i Sydslesvig. Generelt skal de juridiske forhold og konsekvenser gennemanalyseres. Ingen kan være tjent med en hovsaløsning. Arbejdsgruppen skal afslutte sit arbejde senest den 1. april 2019. Det bliver spændende at følge. På forhånd tak til kirkeminister **Mette Bock** og departementschef **Christian Dons Christensen**.

Arbejdet med strukturen

DSUK's bestyrelse forsøger også at tage højde for kommende udfordringer. Bestyrelsen bad derfor om en aktualisering vedr. arbejdet i strukturudvalget.

Uddrag af skrivelsen til bestyrelsen følger her: "Under henvisning til Dansk Kirke i Sydslesvigs 2020-plan, som også er at finde på vores hjemmeside - www.dks-folkekirken.dk/download/ - er der aktuelt at tilføje, at hvor vi tidligere var 24 præster plus én konsulent for det kirkelige børne- og ungdomsarbejde, så er vi skrumpet til 22 præster, hvoraf de 2 stillinger er delte med 50 % sognepræstearbejde og 50 % med fokus på Menighedernes Børne- og Ungdomsarbejde, herunder samarbejdet med de mange danske institutioner - hovedsageligt skoler og børnehaver - i Sydslesvig. Det har resulteret i et øget

antal skole-kirkearrangementer. Den selvstændige konsulentstilling, som menighederne betalte i fællesskab, er hermed sløjfet. Endvidere skal nævnes, at der er tillagt den ene stilling i Flensborg Nord særlige opgaver. Som det er fastholdt i stillingsbeskrivelsen for den stilling, som Preben K. Mogensen har: Han er sognepræst i Flensborg Nord med 20 %. Han har desuden sygehus og hospice-betjening. Den del er sat til 30 %. Hertil skal lægges funktionen, hvor han skal dække én studieorlov i Sydslesvig årligt (25 %), og endelig er der sat procenter på funktionen som teologisk og kirkelig formidling i medierne, såvel den skrevne presse som de sociale medier, herunder koordinator for reformationsfejringen i 2017 (25 %). Det er således hans opgave at vedligeholde og aktualisere vores hjemmeside samt vejlede menighederne (det vil i praksis især sige præsterne) i, hvordan de lokale hjemmesider aktualiseres. Og hvis der ikke er nogen i menighederne, der kan stå med ansvaret for den opgave, så kan man "fodre" Preben, og han lægger materialet ud på den lokale hjemmeside. Det vil sige, at vi over de seneste år har sparet 2 præstestillinger væk. Lønningsmidlerne herfra er med Kirkeministeriets accept (og med Kirkerådets anbefaling) overført til DSUK's øvrige arbejde.

Besparelserne mærkes i det sydvestlige hjørne, hvor én stilling er sparet væk ved, at præsten, der tidligere skulle betjene Frederiksstad og Bredsted, nu betjener Frederiksstad og Husum. Bredsted danske Menighed betjenes nu fra Aventoft. Den anden besparelse er gennemført på Angel, idet Sønder Brarup er opløst som et selvstændigt embede og nu tillagt embedet i Midtangel (Satrup). Mere generelt gælder det, at der er lang tradition for at sammenligne vore embeder med ø-embeder i Danmark. Den forståelse eller opfattelse kender man til både i Kirkeministeriet og i Kirkeudvalget, ligesom Folketingets Sydslesvigudvalg er opmærksomme på de særlige vilkår i Sydslesvig.

Man kan sige, at DSUK's og DKS' indsats sammen med alt det øvrige danske arbejde (takket være en årlig bevilling på ca. 500 mill. kr. på Finansloven) i Sydslesvig hjælper medlemmerne af mindretallet til at kunne leve så dansk en dagligdag som overhovedet muligt.

Det betyder så igen, at DSUK hos os tilbyder embeder med en særlig forventning til stillingsindehaveren om at være indstillet på at være til stede i sognet, være opsøgende og ydende til det kulturelle arbejde på stedet. Hvis man som præst er sådan indstillet, at man sidder og venter på, at de kirkelige handlinger kommer til én, så er man fejlanbragt. Stillingerne kræver pionerånd, energi og åbenhed over for den kulturelle mangfoldighed i grænselandet.

Tidligere skulle en menighed ved embedsledighed søge Dansk Kirke i Udlandet (DKU) om tilladelse til at få genbesat en stilling. DKU søgte så om bekræftelse i Kirkeministeriet. Når den kom, kunne menigheden indsende anmodning og forslag til stillingsopslag. Siden er proceduren ændret.

Vi - det vil sige Kirkerådets repræsentanter - orienterer Sydslesvigudvalget ved den årlige besigtigelsesrejse eller budgetforhandling om den aktuelle udvikling, og ministeriet har signaleret, at vi har en bestemt økonomisk ramme at gå ud fra.

Det vil sige, at ansvaret for stillingerne i den grad er blevet placeret syd for grænsen, hvorfor vi også arbejder indgående med hver eneste stilling i Strukturudvalget hhv. Kirkerådet.

Kirkeministeriet, generalkonsulen i Flensborg, Sydslesvigudvalget og Kirkeudvalget har fokus på, at der er tale om to forskellige bevilninger til DSUK fra Kirkeministeriet, og at der er vandtætte skotter imellem disse. Der er tale om Finanslovens § 22.11.05.10 og § 22.11.06.10

Vores største udfordring aktuelt er de få ansøgere, vi har til stillingerne. Ændrer det sig ikke, hhv. kan vi ikke finde præster med den

rette indstilling (og visse tyskkundskaber), kan det blive nødvendigt med endnu nogle strukturændringer.

I øjeblikket ved vi, at der kommer en udfordring i Læk, idet Henriette G. Knudsen forlader os pr. 1.3.2018, og så har Randi Korsgaard i Kappel antydnet, at hun ønsker at gå på pension med udgangen af august i år. Lige nu er der indkommet en orlovsansøgning fra Nikolaj Steen i Midtangel for perioden 1.6.2018 til 1.6.2019.

På Ejdersted har vi allieret os med en af de egentligt pensionerede præster. Torben Jørgensen kunne heldigvis overtales til at tage en periode mere, så vi har ham til engang i 2019. Også i Flensborg Nord, hvor sognepræsten er langtidssygemeldt, er det lykkedes at få en af de pensionerede præster til at hjælpe til."

Til sidst i brevet blev der henvist til en formulering fra DKU-tiden, idet man inden for DKUs arbejde var bevidst om, at der skulle skelnes mellem betjening af danske, der er emigreret (og deres integrationsproces) og danske, der er lige så meget hjemmehørende (situationen i Sydslesvig) som flertalsbefolkningen. Det drejer sig om følgende: "Vi arbejder for at danske skal blive hjemme i det fremmede, og vi arbejder for at danske ikke skal blive fremmede i det hjemlige!"

Kirkerådsmedlemmerne er indstillede på, at vores 2020 plan skal have en afløser, der hedder 2025. Selv om der er længe til 2025, bruges afstanden ikke som en pause. Ved hvert eneste præsteskit tages den aktuelle situation op til overvejelse. Vil man lokalt, at stillingen genbesættes? Der kigges på lokale strukturer i retning af det folkelige arbejde og skoler, og der skal først af alt være et velfungerende menighedsråd til at kalde menighedens nye præst og hjælpe vedkommende i gang. Uden går det ikke.

Strukturudvalget består af følgende medlemmer: **Peter Lynggaard Jacobsen, Cecilie Brask, Ulrich Vogel, Kirsten la Cour, Lorentz Korsgaard og provsten. Forret-**

ningsføreren deltager i møderne som udvalgets sekretær.

Bygge- og ejendomssager

Læserne skal ikke trættes med informationer om en lang række mindre reparationer og initiativer for at udbedre skader eller forbedre præsteboligerne. Enhver husejer ved, at der løbende påkræves mere eller mindre forudselige reparationer. Derfor gennemfører forretningsfører og provst sammen med arkitekt **Klaus Heinrich** jævnlige synsrunder (ca. hvert 2. år) for at sikre boligerne, bevare eller forbedre standarden og høre beboernes erfaringer med boligerne og få lagt en plan for udbedring af skader hhv. sætte vedligeholdelsesarbejde i gang straks. Vi har jo en rimelig klar fordeling af opgaverne.

Vedligeholdelsen af boligerne hører under DKS. Menigheder med egne kirker og/eller mødelokaler har selv ansvaret for den del af vedligeholdelsen.

Mange vil huske den af præsternes tillidsmand, **Finn Rønnow**, fremførte kritik vedr. præsteboligernes vedligeholdelse på Kirkedagen i fjor. Kirkerådet fulgte op på kritikken ved at invitere ham til et kirkerådsmøde i september, hvor vi fik en konstruktiv drøftelse af problematikken.

En ekstra vinkel vedrørende boligerne: Mange tror fejlagtigt, at præsterne bor gratis i præsteboligerne. Det gør de ikke, ligesom der selvfølgelig også afregnes for forbrug af vand, strøm og varme. Arbejdsgiveren DSUK forlanger husleje efter statens regler. Dette er også fastholdt i overenskomsten med Præsteforeningen.

Det tyske skattevæsen sætter dog huslejen til et andet og højere beløb. Differencen betragter skattevæsenet som en skattepligtig "geldwerter Vorteil". Ved seneste "Aussenprüfung" fra **Finanzamt** blev vi præsenteret for en meget højere vurdering af præsternes husleje fra skattevæsenets side, en vurdering, som ville give helt urimelige forhold for flere præster.

Lignende urimelige fastsættelser er man udsat for i **Nordkirche**. Og Nordkirche har et stykke tid kæmpet imod skattevæsenets vurderinger. Vi henvendte os til de ansvarlige i Nordkirche for at få gode råd, og Kirkerådet besluttede herefter, at vi skulle indgå kontrakt med samme sagfører, som fører en sag mod skattevæsenet for Nordkirche. Vi er i den heldige situation, at DKS modtager et tilskud på 8.000 € fra Nordkirche til advokatsalær. Tak for solidariteten.

I forbindelse med større bygge- og ejendomssager skal nævnes, at i **Husum** har præsten ikke længere kontor i lejede lokaler ved siden af Husumhus; men takket være velvilje fra Dansk Skoleforening har menigheden fået stillet et mindre mødelokale til rådighed ganske gratis samt et kontor til præsten oven på vuggestuen, der er indrettet i den gamle pedelbolig. Dvs. præsten har kontor tæt på ikke kun kirken, men også skolen og daginstitutioner. Den ønskede handel med Dansk Skoleforening, hvori den gamle præstegårdsgrund i Husum og den fhv. Ansgar Skole i Slesvig indgår, har endnu ikke kunnet gennemføres, grundet visse "kommunikationsvanskeligheder" vedrørende danske pantebreve, som skal behandles af de relevante myndigheder.

Apropos **Slesvig** så er vi takket være tilskuddet fra **Sydslesvigudvalget** til det nye tag kommet meget langt i forhold til realiseringen af hele projektet. Bevillingen var afgørende for, at vi turde gå videre. Taget er lagt. Arkitektfirmaet Tegnestuen i Haderslev arbejder tæt sammen med arkitekt Klaus Heinrich, Flensborg, for at få omsat den øvrige del af projektet. Hele tiden i tæt dialog med det nedsatte byggeudvalg, der har repræsentanter fra både Menighedsrådet og Kirkerådet. Hele forløbet siden august 2011, hvor Dansk Skoleforening meddeler, at man ønsker at flytte børnehaven væk fra Slesvig-Ansgar og derfor tilbyder DKS en brugeraftale, er blevet mere omfangsrigt, end nogen kunne have forudset på det tidspunkt. Aktstykkerne er

talrige. De fylder efterhånden flere mapper. Ideer og placeringsønsker - bl.a. om et helt nyt kirkecenter - har været mange. Antallet af møder og samtaler ligeså. Udgifterne undervejs har været store. Bl.a. på grund af såkaldte Nutzungsänderungen. Menighedsrådene og sidenhen menighedsrådet har været inddraget fra begyndelsen. Menigheden har også investeret i et mødelokale på 1. sal og et kontor til **Bo Nicolaisen**.

Vi har bevidst valgt ikke at kommunikere via medierne. Vi ved på forhånd, at både DKS' og menighedens midler ikke rækker til en gennemgribende renovering og fremtidssikring, og at vi derfor er afhængige af fondsstøtte. Fonde kommunikerer man nu en gang ikke med ved et ydre pres endsige bare antydningen af, at man mener at have ret til et tilskud.

Det var derfor særdeles glædeligt, at vi i forbindelse med **Folketingets Kirkeudvalgs** studietur i september kunne offentliggøre en pressemeddelelse, som fortæller at **A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal** støtter projektet med 6 mill. kroner. I øvrigt en stor tak til Kirkeudvalget, som med **Karen Klint** i spidsen, havde tilrettelagt studieturen således, at der blev tid til en orientering og debat om forholdene i vores landsdel.

I **Tarp** er der blevet arbejdet grundigt med ideer og ønsker. Kirkerådet holdt møde med repræsentanter for menighedsrådene i Ugle Herred i forbindelse med et kirkerådsmøde i maj. Kirkerådet stod en overgang med flere forslag til renovering af præsteboligen. Forslagene lå idé- og prismæssigt meget langt fra hinanden, idet forslagene anbefalede hhv. en renovering eller en nedrivning og nybygning.

Kirkerådet besluttede - også selv om vi vidste, at det ville forsinke processen - at lade en 3. part gennemanalysere situationen, inkl. en analyse af forholdene på grunden generelt, herunder grundvandsstand og kloakeringsforhold samt eventuelle nye mulig-

heder desangående. Hertil fik vi uvurderlig hjælp af **Dansk Skoleforening** og Teknisk Afdeling med **Dirk Clausen** i spidsen.

De fleste læsere vil vide, at pålidelige arkitekter, specialister og håndværkere har rigeligt at bestille for tiden. Alt sammen sætter desværre alle parters tålmodighed på prøve. På den anden side er vi nødt til at holde hus med udgifterne. DKS er ikke en rig kirke, og de enkelte menigheder er det sandelig heller ikke. Vi er i mellemtiden landet på et løsningsforslag, der burde kunne omsættes i indeværende år.

Præstegården i **Tønning** udnyttes ikke som præstebolig for tiden. Kontoret benyttes af præsten for de danske menigheder på Ejdersted, **Torben Jørgensen**, og det har været glædeligt, at DKS kunne udlåne kontoret til SSF og sekretariatet, så også områdesekretær **Kerstin Pauls** havde en arbejdsplads i huset, medens Skipperhuset bliver renoveret. Da det er Kirkerådets indstilling, at præsteboligen igen på et tidspunkt skal bruges som sådan, har vi valgt at se bort fra en korttidsudlejning.

Embedssager

Aktuelle embedssager er anført i tidligere afsnit (s. 4/5), og de skal ikke gentages her. I **Læk** har menigheden et stykke tid ikke kunnet mønstre et fuldtalligt menighedsråd. Der skal som nævnt være et fuldtalligt menighedsråd til at vælge ny præst, byde denne velkommen og hjælpe vedkommende godt i gang med arbejdet. Et fuldtalligt menighedsråd er ganske enkelt forudsætningen for at en stilling kan genbesættes. Det er intet mindre end en grundregel for alle præsteembeder i vores område.

Formand **Inge Petersen**, Læk, indkaldte derfor til en ekstraordinær generalforsamling den 18. februar, og her lykkedes det atter at få valgt et fuldtalligt menighedsråd. I vakan- ceperioden passes embedet af **Trine Parbo**, Aventoft.

En dåbsattest af ældre dato er ingen hindring hos os. **Torben Jørgensen**, som havde la-

det sig pensionere fra Husum, har jo allerede været i gang et stykke tid på Ejdersted og kontrakten løber (foreløbig?) frem til og med den 30. november 2019. I Slesvig er **Niels Henrik Olesen** fyldt 70 i marts, og med ham er der ved en særaftale åbnet for en forlængelse af ansættelsen med yderligere 2 år. Herligt, at det kan lade sig gøre.

Vores præst i Lyksborg, **Ruben Fønsbo**, er for tiden udlånt til Forsvaret. Dvs. i perioden 15. januar til 15. september. Ruben Fønsbo gør tjeneste som feltpræst i Afghanistan. Det lykkedes at overtale **Paul Møller** fra Kollund, til at tage endnu en periode i Sydslesvig, og han har præstetjenesten i Lyksborg og omegn frem til efter confirmationen i menigheden, dvs. til udgangen af maj. En lignende løsning blev fundet i Flensborg Nord, hvor der har været to afløsere på i sammenhæng med Christina Frøkjærs længerevarende sygdommelding. Så herfra en stor tak for imødekommenhed fra **Lotte Kirkegaard** og **Morten Mortensen**.

Grundet skift, orlov og sygdomsforløb har det ikke været muligt at indgå aftale om studieorlov for en af de sydslesvigske præster i indeværende år. I 2017 tilfaldt denne mulighed **Cecilie Brask**, Rendsborg. **Preben K. Mogensen** passede embedet i de pågældende 3 måneder.

Nikolaj Steen, Satrup, er blevet bevilget eet års orlov fra den 1. juni at regne. Menighedsrådene i pastoratet har haft mulighed for at udtale sig i den forbindelse og bakket op om ansøgningen.

Som det nyeste har **Finn Rønnow**, Valsbøl pastorat, fået stilling i Taulov, Fredericia provsti. Han forlader os forventeligt medio maj efter at have været ansat siden 1. januar 2009.

DSUK ønsker, i lighed med hvad der er sket i Folkekirken, at sætte fokus på præsternes **arbejds miljø**. I Danmark har undersøgelsen jo vist, at der er en del "udfordringer". Hensigten er at få rettet op på eventuelle uheldigheder i Sydslesvig og styrke arbejds glæden. Besvarelserne indsendes

anonymt, og derfor vil der formentlig blive tale om mere generelle tiltag. Hvad der måtte være af udfordringer lokalt, kan der kun gøres noget ved, hvis der er en vilje til italesættelse og konstruktivt samarbejde.

I bestræbelsen på at gøre opmærksom på muligheder for en præstestilling i Sydslesvig er der blevet aftalt sammen med Haderslev Stift, at **teologistuderende** inviteres til et praktikophold. Der satses på én stud. teol. i hvert provsti i dagene fra den 13. til 16. september. Tak til **menighedsrådet** og **Ea Dal**, Sct. Hans Flensborg, for imødekommenhed og værtskab.

På initiativ af **Grundtvigsk Forums Sydslesvigudvalg** var teologistuderende indbudt til en konference på Vartov i september 2017 for derigennem at få kendskab til mulighederne i Sydslesvig; men der var desværre så få tilmeldte, at konferencen måtte aflyses. **Theresia Treschow Kühl**, **Ruben Fønsbo** og **Finn Rønnow** havde tilrettelagt et indholdsrigt provstikursus, som blev gennemført i den sidste uge i juni. Det kulminerede med et besøg i Hamborg, hvor vi bl.a. fik indblik i arbejdsvilkårene i Sømandskirken og i hovedkirken St. Michaelis med dens mange frivillige medarbejdere.

Stadfæstelse af vedtægter

Kirkerådet har stadfæstet vedtægterne for **Midtangels danske Menighed**, for **Menigheden under Den Danske Kirke i Tarp**, for **Jaruplund danske Menighed** og for **Den Danske Menighed for Husum og Omegn**.

Nogle spørger måske, hvorfor Kirkerådet skal behandle den slags, når vi igen og igen taler om suveræne menigheder. Det hænger sammen med DKS' almennyttighedsstatus og bestræbelsen på at bevare denne, ligesom det skal sikres at en menighed som medlem af et forbund ikke afviger fra bekendelsesgrundlaget hhv. at menigheden fortsat virker på "folkekirkelig vis" med den selvforståelse, det indebærer, herunder at præsten i sin embeds-

førelse er uafhængig af menighedsrådet og generalforsamlingen.

Menighedernes regnskaber

Som nævnt "udsættes" DKS' administrative enhed Kirkekontoret jævnlige for den såkaldte "Aussenprüfung". I fjor havde vi forventet, at medarbejderne fra Finanzamt i den grad ville dykke ned i de enkelte menigheders regnskaber, eftersom de forud for besøget havde forlangt, at flere menigheders regnskaber flere år tilbage skulle foreligge på Kirkekontoret under deres besøg. Ovennævnte suverænitet er det også i det tilfælde så som så med. Finanzamt kan til enhver tid kræve de enkelte menigheders regnskaber ind til kontrol. Sådan er det bare.

Det er vist første gang, at DKS blev konfronteret med dette krav; men næppe sidste. Når førnævnte skatteforhold vedr. huslejen for præsteboligerne er afklaret, må vi forvente, at der rettes fokus på de enkelte menigheder. Kravet er med til at betone vigtigheden af den lokale kasserers arbejde. At det udføres 100 % korrekt, hvad udbetalinger og lønninger o.l. angår, og at det til enhver tid er i overensstemmelse med gældende regler for almennyttige organisationer.

Menigheder som er tilsluttet DKS underligger jo de samme regler for almennyttighed som paraplyorganisationen, og DKS kan risikere at miste denne status, hvis ikke alle menigheder følger reglerne. Der er desværre et fortilfælde i Sydslesvig. Derfor skal I menighedsrådsmedlemmer og kasserere vide: Hellere kontakte og søge information på Kirkekontoret én gang for meget end for lidt.

Kirkerådet overvejer jævnlige at afholde kassererkurser; men da det er meget forskelligt, hvornår og hvor ofte der skiftes kasserer i menighederne, er konklusionen ind til videre på Kirkekontoret, at det giver mere, når den nye kasserer inviteres til et særligt tilrettelagt møde eller møderække. Hvor meget en ny kasserer kender til regnskabsføring i forvejen, kan der jo mindst talt være meget stor forskel på.

Tanken om at lade DKS overtage indkrævning af kirkebidrag og regnskabsføring for menighederne dukker jævnlige op i drøftelserne i Kirkerådet. Skulle en menighed ønske dette og så f.eks. indgå en aftale om et fast "driftstilskud", så er det en mulighed vi skal have drøftet i Kirkerådet.

DKS vil næppe være afvisende.

MBU

Vore aktive børne- og ungdomspræster **Bo Nicolaisen** og **Thomas Hougesen** har en meget stor kontaktflade. Det er da mindst talt meget flot, når "man" i samarbejde med Haderslev Stift og med støtte fra flere provstier i stiftet kan samle ca. 1100 gymnasieelever på A. P. Møller Skolen til en drøftelse under overskriften "Viden og tro". Oplægsholdere var teologen **Mickey Gjerris** og biologen og rocksangeren **Johan Olsen**. Også tak til Dansk Skoleforening for støtten hertil. MBU's ungegrupper engageres til og får vigtige opgaver ved særgudstjenester. F.eks. ved kyndelmissegudstjenesten i Helligåndskirken, hvor de unge opfordrede deltagerne til at gå i dybden med dilemmaer som: Forelskelse, Gruppepres, Skilsmisse og uønsket svangerskab. Ikke mindst ved afholdelsen af forskellige lejre udgør disse unge en nærmest uundværlig støttegruppe, ja ikke kun støttegruppe, for konfirmanderne får også nogle unge mennesker, de så at sige kan spejle sig i og måske se som forbilleder. Disse unge kan være med til at sikre generationsskiftet i vore menigheder. Den største lejr var igen den tilbudte fælles konfirmandlejr med i alt 104 deltagere.

En meget stor del af MBU-arbejdet er omtalt under afsnittet om reformationsmarkeringen senere i beretningen gennem henvisningen til arrangementet i Slesvig Domkirke: "På vandring med Luther". Hertil skal der føjes en tak til de mange hjælpere, lærere, unge fra 12. årgang på A.P. Møller Skolen, medlemmer af Y's mens klub Flensborg samt medvirkende præster. Stedfortrædende for dem alle en stor tak til **Birthe Lynggaard** for den uund-

værlige indsats med at få fremstillet de mange dragter, der skulle levendegøre dramaet omkring Martin Luther.

Flere præster efterlyser, at yderligere stillinger i Sydslesvig omdefineres og indbygges eller tillægges særlige funktioner. Der henvises til, at man gerne så stillingerne i Sporskifte og Slesvig gange 2 eller måske mere.

Vi kommer ikke uden om, at satsningen på børn og den unge generation har stor vigtighed. Derfor har DSUK også ændret stillinger. Ønsket er forståeligt; men præster er nu en gang meget forskellige og en del trives heldigvis med at have berøring med alle aldersgrupper. Med i billedet hører jo også, at fokusområder eller interesser og engagement kan hænge sammen med, hvor man selv er i livet.

Som aftaler og overenskomst er nu, kan vi ikke bare flytte en præst, når vi tror eller mærker, at fokus har ændret sig. Menighedsråd i Sydslesvig kunne måske også skele lidt til, hvad man gør i Folkekirken, hvor man rask væk ansætter sognemedhjælpere, hvis ikke man kan finde frivillige nok. Det har man f.eks. gjort i Slesvig.

Nogle steder, f.eks. på Angel og i Sporskifte har præsterne haft succes med at nå en række unge. **Thomas Hougesen** og **Nikolaj Steen** arrangerer møder og træf. De unge vokser ved den tillid, der bliver vist dem og som nævnt ovenfor er næste skridt, at de får en række opgaver ved lejre og ungdomsgudstjenester. De unge lærer at tage et medansvar og fornemmer forhåbentlig også glæde over at kunne bidrage. En lignende indsats kunne sikkert give pote andre steder i Sydslesvig.

MBU's bestyrelse bestod i 2017 af **Cecilie Brask, Helene Happich, Silke Jepsen, Nikolaj Steen, Lukas Pauls, Christopher Lohnert, Lena Vater** og **Mikkel Riese**. De unge sætter også deres præg på bestyrelsen, idet de sidstnævnte tilhører den generation. En del arrangementer hen over året er tilbagevendende, f.eks. påske- og julevandring. **Thomas Hougsen** og **Bo Nicolaisen** run-

der deres beretning til DSUK af med kort at summere op på følgende måde: Ca. 5.600 børn og unge har deltaget i MBU's og kirkens arrangementer.

Igen: Det er mildest talt flot, at det kan lade sig gøre.

Det Sydslesvigske Samråd

Jochen Arndt, Flensborg, har afløst **Peter Lynggaard Jacobsen** som den ene af DKS' repræsentanter i Samrådet. Under denne overskrift forventer nogle måske en redegørelse for Kirkerådets holdning til Mindretallets Hus. Grundlæggende kan det diskuteres, om DKS i det hele taget skal have en mening om det; men eftersom DKS aldrig forud for uroen om etableringen er blevet inddraget i processen og heller ikke tidligere har fået forelagt aktstykker med bøn om stillingtagen, har Kirkerådet holdt lav profil.

Ønsker man at følge med i Samrådets aktiviteter henvises til de offentliggjorte protokoller på hjemmesiden: www.samraadet.info hvor man f.eks. også kan dykke ned i emner som arbejdet med Christianslyst/gæsteværelse-problematikken, dansk statsborgerskab til sydslesvigere, retten til dansk folkepension, initiativer i forbindelse med Minority SafePack.

Det anbefales også at deltage i de åbne møder i Samrådet. Forhåbentlig deltog mange af denne beretnings læsere i Sydslesvigkonferencen på Christianslyst, hvor man fik en beretning om arbejdet i Samrådet ved formand **Christian Jürgensen** og kunne deltage i vigtige drøftelser for vores fælles fremtid i mindretallet.

Som det nyeste kan nævnes, at der er opbakning til at give Grænseforeningen en status, så bestyrelsesmedlemmer kan deltage i møderne med taleret. Båndet til Grænseforeningen er af gode grunde meget stærkt, hvilket bl.a. også bekræftes via fælles initiativer ved Folkemødet på Bornholm.

Kommunikationsnetværkets udgivelse af et nyt informationshæfte "Oplev Sydslesvig" er også en fælles "investering" for mindretallet.

Kvaliteten er overbevisende. På en meget levende måde bliver der sat menneskeskæbner og -liv bag organisationernes navne. Ud over et hjerteligt tillykke til det ihærdige redaktionsudvalg bag udformningen af udgivelsen, skal der herfra rettes en særlig tak til **Susanne og Jörg Braun**, Sct. Hans danske Menighed i Flensborg, for deres medvirken og levendegørelsen af kirkens sider.

Christianslystmødet

DKS' traditionsrige højskoledøgn for 2018 blev tilrettelagt af præsterne **Ruben Fønso**, Lyksborg, **Henriette G. Knudsen**, Læk, og **Jacob Ørsted**, Flensborg. "Religiøse konflikter på tværs af tid og sted" var emnet. Der var mange tilmeldte; men desværre måtte mødet aflyses, endda på kalenderens første forårsdag på grund af alt for megen sne på vejene. Da vejrmeldingerne ikke lovede bedring, og skolerne i samme område var lukket i to dage, var der ingen vej uden om. Ærgerligt. Der gøres et nyt forsøg til næste år.

Kirkesiden i Kontakt

Henriette Gosvig Knudsen, Jacob Ørsted, Finn Rønnow og Ruben Fønso skal alle have tak for det frivillige arbejde med Kirkesiden. I beriger os med mangfoldige vinkler på det at være menneske af kød og blod, være i en tradition, herunder også andre kirkers traditioner, være kirkelig i forhold til det efterhånden ganske sekulariserede samfund. I stiller relevante spørgsmål vedrørende medlemskab eller ej og belyser de dilemmaer, der knytter sig dertil. Vi får anmeldelser af bøger, som Flensborg Avis måske ikke helt så naturligt får øje på. I uddyber relationen til Folkekirken og aktuelle strømninger i den, ligesom vi får et udblik til andre kirkesamfund og deres arbejdsvilkår. I hylder kirkemusikken og de engagerede i den, og sågar aktuelle debattemner generelt i Sydslesvig "risikerer" at få et ord med på vejen. Sådan kan noget i hvert fald læses, selv om det bedyres at "sammenligning med verversende debatter er utilsigtet"!

Gudstjenestelisten i Flensborg Avis og Kontakt

Kirkerådet takker ad denne vej både Flensborg Avis og redaktørerne fra SSF's Kontakt for at gudstjenestelisten stadigvæk er at finde under Sydslesvigkalenderen og i Kontakt. Den nye redaktør af Kontakt **Lars Erik Bethge**, som afløste **Klaus Stausbøll**, har således valgt at videreføre den "gamle" aftale om at give plads til gudstjenestelisten. Den lægges selvfølgelig også ud på DKS' hjemmeside; men det er nu nok stadigvæk sådan, at mange foretrækker papirudgaven.

Reformationsmarkeringerne i 2017

DKS' "Festhilsen i anledning af 500 året for reformationen" har fået mange positive ord med på vejen. Hermed straks en stor ros til redaktøren af jubilæumshæftet, **Preben K. Mogensen**. Hæftet skabte en nyttig oversigt, dog kun en ufuldstændig, idet ikke alle aftaler var på plads ved deadline (efteråret 2016) for hæftet.

Det blev til mange markeringer hen over året i form af foredrag, koncerter og arrangementer. Hvor mange vides ikke nøjagtigt. Antallet er også underordnet, bare markeringerne var med til at betone den evangelisk-lutherske bekendelse og bevidsthed lokalt og mere generelt. Mange har lagt et stort arbejde i markeringerne og forhåbentlig også selv haft megen glæde derved. Gennem præsternes beretninger får man indtryk af, at selve jubilæumsdagen, den 31. oktober, blev markeret meget forskelligt rundt omkring i landsdelen. Det bliver dog for meget at gå ind på arrangementerne i detaljer her i beretningen.

I dette afsnit omtales derfor primært nogle af skole-kirke arrangementerne, idet noget af det mest glædelige og involverende hen over året var det gode samarbejde med en lang række danske skoler i Sydslesvig. Det største arrangement kulminerede den 10. maj i Slesvig i og omkring Domkirken. Og her skal straks lyde en stor tak for velvilje fra den lokale menighed og muligheden for nærmest at tage alle hjørner af domkirken i brug. Selv tårnet blev inddraget, så børnene fik Luthers tårnoplevelse med.

Forud var gået et intenst forarbejde ved **Kirsten la Cour**, **Thomas Hougesen** og **Bo Nicolaisen** med udarbejdelse af materiale, ja endog tyskkonsulenten **Henry Bohm**, var involveret. På selve dagen kunne eleverne takket være mange præsters og læreres og mange andres frivillige indsats "gennemleve" en lang række episoder fra Luthers liv. Dagen i Slesvig blev rundet af med en gudstjeneste i en domkirke fyldt med sangglade børn. Man kunne virkelig høre, at de havde øvet sig på salmerne "hjemmefra" og sang med af hjertets lyst. En bevægende oplevelse, som også tyske kolleger iagttog og tog til sig for sidenhen at omsætte dagens indhold til et lokalt tysk skole-kirkesamarbejde.

På Vestkysten samledes mange elever fra omegnens skoler i Husumhus den 15. juni, hvor de oplevede **Sigurd Barret** med band give eleverne og de engagerede lærere "Luther på 60 minutter"! En medrivende forestilling. Et andet stort kirke-skole arrangement blev gennemført i Helligåndskirken i Flensborg den 14. juli (se forsidebilledet).

Takket være **Randi Korsgaards** poetiske evner, **Hans Jakob Jessens** musik, velvilje og engagement fra Kaj Munk Skolen i Kappel samt mange elevers flid og talent, kunne ca. 140 børn fra de flensborgske skoler opleve en Luther-musical i børnehøjde.

En vigtig markering af det evangelisk-lutherske fællesskab i grænselandet var den tysk-danske Luther-dag i Sønderborg i anledning af **Nordkirches** reformationsskibs ophold i havnen hen over den 13. juli. Her deltog repræsentanter fra Nordkirche, Folkekirken, Nordschleswigsche Gemeinde og Dansk Kirke i Sydslesvig. Det blev virkelig til en fælles festdag både i kraft af den tosprogede gudstjeneste i Sankt Marie Kirke med prædikener af både biskop **Gothart Magaard**, Slesvig, og biskop **Marianne Christiansen**, Haderslev. Efterfølgende ombord på skibet Artemis var der planlagt et indholdsrigt program. Også herfra skal der lyde en tak til planlæggerne.

Der skal endvidere rettes en stor tak til Haderslev Stift og biskop **Marianne Christiansen** for at også repræsentanter fra vore menigheder kunne fejre reformationsjubilæet ved Folkekirkens fælles festgudstjeneste i Haderslev Domkirke pinsedag, ligesom det er glædeligt at "vores" **Ea Dal** har siddet med i stiftets reformationsudvalg.

Ved de officielle arrangementer i Danmark den 31. oktober repræsenterede **Peter Lynggaard Jacobsen** DKS.

(billederne viser Luther i forskellige udgaver og fru Käthe)

I mellemtiden er det blevet besluttet at reformationsdagen skal være en officiel fast fri-dag. Set herfra ikke ubetinget et gode for skole-kirkesamarbejdet, idet der mange steder er en årelang tradition for at skolerne markerer dagen sammen med den lokale danske præst. Forhåbentlig kan man finde ud af en fælles markering alligevel, så bevidstheden om reformationens betydning og indhold bevares.

Tal fra menighederne

Nogle vil sikkert mene at vore tal hører hjemme foran i beretningen i stedet for hen imod slutningen. De samme læsere har sikkert også spottet sidehenvisningen på forsiden og straks bladret hen for at fokusere på tallene. Tallene placeres ikke her på side 13 i forsøget på at skjule noget. Tværtimod – Kirkerådet og DKS har vist aldrig skjult tallene for hverken den kirkelige aktivitet eller vore medlemstal; men det er som om tal i dag er den højeste sandhed hos uhyggeligt mange. Selv et postnummer er med til at stemple mennesker!

Jovist, forhold og vilkår kan blive for små, og vi har da også skåret i antallet af stillinger. Se her også under forholdet til DSUK på side 3. Siden den 22. marts er vi nu ikke længere 30 men 29 danske menigheder i landsdelen. På to generalforsamlinger - som vedtægterne foreskriver - besluttede menighedsmedlemmerne i Den danske Menighed for Thumbby-Strukstrup et opløse menigheden og overføre medlemskabet til Den danske Menighed i Sønder Brarup og Stenfeld.

Udviklingen i medlemstal siden 1997:

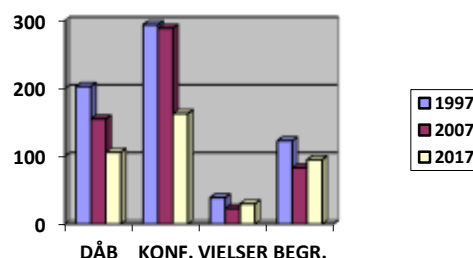
1997	6.634
2007	6.591
2017	5.822

Det kommer næppe bag på nogen, at vore medlemstal er på retur. I 2016 kunne vi notere 5.866 medlemmer. Vi lever ikke afsondrede fra mere generelle strømninger i samfundet, hvor de store kirkesamfund må konstatere et fald i medlemstallene. Som mere end

antydnet tidligere i beretningen: hvis vi ønsker at bevare vore stillinger i landsdelen, må vi betragte det som en fælles opgave hele tiden at få nye medlemmer. Det kan ikke kun være præsternes opgave. Det markerer f.eks. også formanden for Bredsted Danske Menighed, **Reimer Stollberg**, i en hilsen til det brede folkelige liv på stedet. Han stiller spørgsmålet: "Har Den Danske Menighed i Bredsted og Omegn en fremtid?" I en appellerende tone peger han på, at "vi har brug for nye ideer og for at yngre mennesker engagerer sig i at forny kirken" og "vær med til at holde menigheden i Bredsted i live". Igen: **Vi skal ville kirke- og menighedsliv**. At ikke alt var bedre i gamle dage viser henvisningen til, at der i 1970 kun var 5.440 medlemmer i de danske menigheder.

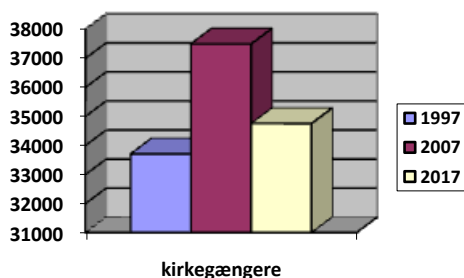
Jeg beder udtrykkeligt læsere, der sammenligner med Folkekirkens forhold, huske på, at vi taler om voksne indskrevne medlemmer, hvor eet medlemskab ind imellem tæller for en hel familie - i hvert fald i familiens bevidsthed, med de udfordringer det kan give!

Kirkelige handlinger fra 1997 til 2017

Jævnført med året før betyder det, at der blev døbt 106 i 2017 i menighederne mod 111 i 2016, viet 30 par mod 27, og af begravelse var der 95 mod 86 i 2016. Præsterne konfirmerede 163 unge mennesker mod 218 året før. Til sammenligning oplyser Dansk Skoleforening, at der pr. 1. september 2016 var indskrevet 475 elever i 8. årgang. Typisk det tidspunkt, hvor der var konfirmandindskrivning. Præsterne praktiserer konfirmationsforberedelsen forskelligt, idet enkelte begynder i 6. klasse og afslutter i 7. Men derfor holder sammenligningen med en hel årgang alligevel.

Antal kirkegængere ved almindelige gudstjenester fra 1997 til 2017

I konkrete tal: I 1997 var der 33.704 kirkegængere ved 1.352 gudstjenester, i 2007 37.494 kirkegængere ved 1.339 gudstjenester og i 2017 34.795 kirkegængere ved 1.183 gudstjenester. Hertil skal lægges 78 børnehave- og skolegudstjenester med 7.618 deltagere i 1997, 104 med 8.230 deltagere i 2007, og 113 med 10.113 deltagere i 2017. Det er tallene fra de 30 menigheders gudstjenester fejret 61 forskellige steder i landsdelen. Mange andagter og en del fælles danske gudstjenester figurerer ikke i disse tal. Af Slesvig-præsterne kommenteres antal kirkegængere på følgende måde: "Undertiden har man med mismod ment at kunne konstatere, at interessen for kirkens gudstjenester var var ringe. Omvendt kunne man sige, at kirkegangen i forhold til medlemstallet i Slesvig by og omegn langt overstiger deltagelsen ved gudstjenester i Danmark. Det er indtrykket, at den gudstjenestesøgende menighed kommer med stor trofasthed". Den samme konklusion ville man forhåbentlig nå frem til de fleste steder i landsdelen. Herom vidner i hvert fald flere beretninger.

De samlede medlemsbidrag til menighederne beløb sig i 2017 til 501.929,08 € mod 503.385,19 € i 2016. Det vil sige, at vi for andet år i træk må konstatere en mindre nedgang i medlemmernes bidrag til menighedernes drift.

Formål, delmål, målopnåelse

Selvfølgelig er der især fokus på gudstjenester som det ugentlige omdrejningspunkt. Menighederne tilbyder desuden ung som gammel en lang række møder, klubarbejde, hyg-

geligt samvær, koncerter, særgudstjenester, lejre, udflugter, studiekredse og aktiviteter. Opfindsomheden er ganske stor. Viften af tilbud er bred. Det forventes, at alle menighedsråd og præster gør, hvad de kan for at nå så mange unge som muligt med tilbuddet om konfirmationsforberedelse. Det tilbud skal være der ifølge folkekirkelig tradition. Selvfølgelig kan der være skuffelser, når et godt arrangement har få deltagere. Her deler vi vilkår med kulturarbejdet generelt. Eller sagt på en anden måde: Sydslesvig kræver igen og igen af de aktive, at overbevisning, pionerånd, vilje og energi er til stede og går op i en højere enhed. For mange er al tale om målopnåelse noget med tal. Her henvises til afsnittet ovenfor.

FRA PRÆSTERNES BERETNINGER

Det er vist ingen hemmelighed, at det betyder meget for præsternes arbejdsglæde, at der er en menighed at fejre gudstjenester sammen med. Heldigvis sker det kun yderst få gange, at præsterne beretter om messefald, ja nogle steder er menighedsmedlemmer endda så "pligtopfyldende", at de melder afbud til gudstjenesten, når de ikke kan komme. De samlede tal for gudstjenester, andagter og børnehave- og skolegudstjenester sætter da også et solidt aftryk i det folkelige landskab i Sydslesvig; men de kan ikke skjule, at der nogle steder opereres med meget små tal og sårbare enheder.

Reaktionerne rækker fra frygt for at man kan blive nødt til at nedlægge et prædikested til konstateringen, at "godt nok er vi få, men vi er der, og det er det, der tæller".

Mange beretninger tydeliggør i hvilken grad man samarbejder med andre foreninger og institutioner på stedet. Ikke mindst med Sydslesvigsk Forening. Ja nogle steder er der stort personsammenfald mellem menighedsrådet og bestyrelsen for det lokale SSF. Det gør nok samarbejdet lidt lettere!

I kampen for at holde medlemstallet oppe udtrykker flere præster taknemmelighed over, at der er solide medkæmpere i de man-

ge trofaste menighedsrådsmedlemmer. Denne taknemmelighed kan dog ikke helt skjule frustrationer over, at menighederne udsættes for mange svingdørsmedlemmer. Altså f.eks. forældre, som melder sig ind, når deres barn skal døbes eller konfirmeres, og når så den kirkelige handling er overstået, så "glemmer" de at betale hhv. lukker for kassererens ret til at hente kirkebidraget på kontoen, hvis de da i det hele taget "når" at betale inden. Eller som en af præsterne skriver: "For mit eget vedkommende glæder jeg mig over hvert eneste nye medlem, men undrer mig også til tider over en del af dem, jeg ofte tænker på som naturlige medlemmer af menigheden, og så alligevel finder ud af, at de ikke er det". Denne lave betalingsmoral og/eller vilje til at tage et medansvar sluger desværre alt for megen energi og arbejdsglæde, og tanken er ganske udbredt, når man får et nyt medlem: "Hvor længe kan vi så regne med dig?" Nogle tillader sig endda at henvende sig for at få kirkelig handling nr. 2 uden nogensinde at have fået ordnet medlemskabet i første omgang. Den optimale løsning på den udfordring har endnu ingen fremlagt. (Til læsere nordfra: Husk at sætte pris på forholdene for Folkekirken.)

Det var unægteligt lettere dengang, da præsterne blev udsendt af DKU for at betjene den danske folkedel, altså uden skelen til medlemskab. Det er som om mange i Sydslesvig endnu lever med den vildfarelse, at når man er medlem af SSF, så er man også med i kirken.

Hvor meget den virkelighed går præster på, er der stor forskel på. Hos enkelte accepteres den som et vilkår, hos andre skaber den stor irritation. Når en præst kommer til Sydslesvig med erfaringer fra Folkekirken i bagagen, kan afstanden virke forskrækkende. Igen: **Vi skal ville kirke- og menighedsliv.**

Disse frustrationer præger heldigvis ikke de mere generelle tilbageblik over årets arbejde. Aktivitetsniveauet er højt. Meget lykkes og der arrangeres mange indholdsrigge møder, ligesom en del menigheder plejer forbindelser

til venskabsmenigheder i Folkekirken.

Nikolaj Steen, Satrup, havde endda fået arrangeret en inspirerende og indholdsrig tur til Norge for menighedsmedlemmer i Sdr. Brarup, Thumbby/Strukstrup og Midtangel. Forhåbentlig bruges en del af tiden på kredsmøderne for menighedsrådene til at orientere hinanden om arbejdet i menighederne og give hinanden støtte ud fra de erfaringer, man har gjort sig, vel vidende, at hverdagsgudstjenester, musik- eller familiegudstjenester kan være et godt alternativ til søndagens højmesse nogle steder; medens de ikke trækker kirkegængere andre steder.

Præsternes beretninger vidner også om en del ekstra aktivitet i forbindelse med markeringer af reformationsjubilæet i 2017. Mange steder blev det til aktiviteter i samarbejde med lokale tyske menigheder. Herudover refereres til de mere traditionelle arrangementer og mødeaktivitet som foredragsaftener, mini-konfirmander, håndarbejdsværksted, ældreklubber, fastelavnsmøder, lanterne- og adventsmøder. Samling om produktion og udbringning af juledekorationer. Opfindsomheden er stor. Flere menigheder er flittige brugere af de lokale sognekirker. Også i den sammenhæng udtrykker præster glæde over imødekommenhed fra tyske kollegers side. Her skal det lige nævnes, at Harreslev danske Menighed stillede deres kirke til rådighed for den lokale tyske menighed i de fem måneder, hvor deres egen kirke blev renoveret. Godt, at vi på den måde kan være med til at give lidt tilbage.

TAK

Allerførst skal der rettes en **stor tak til det danske folk** for endnu et års uundværlig støtte via Finansloven, Kirkeministeriet ved kirkeminister **Mette Bock** samt DSUK. Tak for de 14.100.000 kr. til det danske kirkeliv i Sydslesvig. Selv om beløbet kun udgør en meget beskedent del af den samlede årlige bevilling til mindretalsarbejdet, så ved vi, at uden denne kontante støtte var vi ikke på dette sted.

Tak til "vores" **biskop Marianne Christiansen**, som i den grad lægger sig i selen for at de danske menigheder i Sydslesvig og præsterne skal føle sig som en del af Haderslev Stift. Således var DKS også inviteret med til Åbent Hus arrangementet i bispegården. DKS har repræsentanter i forskellige stiftsudvalg. Der er erfaringsudveksling og der er samarbejde om f.eks. arbejdet for de unge. Generelt er der megen inspiration at hente fra hjemmesiden for Haderslev Stift. Tak til **Folketingets Sydslesvigudvalg** både ved den "gamle" formand **Kim Andersen** og den nye **Anni Matthiesen**. Sidstnævnte ønskes hjerteligt til lykke med posten. Velkommen til arbejdet og tak, fordi politikken med også at leve med i det kirkelige liv følges op. Det har vi allerede haft glæde af ved budgetforhandlingerne og besigtigelsen i Slesvig.

Kim Andersen blev straks efter udnævnelsen til ny **generalkonsul** i Flensborg lykønsket af Kirkerådet. Det er meget betryggende for det danske mindretal, at posten igen indtages af en person med et så dybtgående kendskab og kærlighed til det danske arbejde i Sydslesvig. Historisk, aktuelt, folkeligt og med blik for nuancerne. En person, som også er kendt for at formidle konstruktiv kritik. Også fremadrettet har mindretallet brug for, at generalkonsulen ikke bliver alt for diplomatisk, for nu at sige det på den måde. Tak til kredse under **DSUK** og **Grænseforeningen** for interessen og opbakningen til arbejdet. De mange besøg er en opmuntring og sikrer bevidstheden hos os alle om, at vi lever et godt sted. Besøgene giver anledning til at fortælle om og fundere over, at vi – takket være Danmarks og Tysklands forbilledlige mindretalspolitik, samt den energi og vilje folk lægger i arbejdet lokalt både folkeligt og politisk - er kommet meget langt på vore breddegrader i retning af gensidig accept, forståelse og konstruktivt samvirke. Tak til **Landsforeningen af Menighedsråd**, med formand **Søren Abildgaard** i spid-

sen, for interessen for arbejdet syd for grænsen, for medarbejde på vores sag gennem bestyrelsen for DSUK, hvor I jo sender provst **Carsten Bøgh Pedersen**, og for det inspirerende blad. Heri finder vi både interessante artikler og annoncer, der kan have relevans for vores arbejde. Tak for at redaktøren også afsatte tid til et besøg i Sydslesvig i fjor i forbindelse med lokal markering af reformationsdagen. Også her fra Kirkedagen skal der lyde et velkommen til den nye sekretariatschef **Torben V. Lauridsen**. Der skal ligeledes rettes en tak til Den **Sønderjyske Forening af Menighedsråd** og formand **Marius Nørgaard** for interesse for og opbakning til vores arbejde.

Tak til **Grundtvigsk Forum**, herunder især GF's Sydslesvigudvalg ved tidligere **Karen Bjerre Madsen**, **Asger Gyldenkærne** og **Christian U. Terp**, nu **Karen Bjerre Madsen** og **Asta Gyldenkærne** for ihærdighed og iverigdom i forbindelse med opbakningen til DKS.

Tak for årets samarbejde med de sydslesviske organisationer og avisen. De fortjener egentlig at blive nævnt alle, for der åbnes igen og igen for mange samarbejdsmuligheder. Ja, der samarbejdes på livet løs. Hvordan ellers fejre gudstjenester så mange steder, hvis ikke menighederne var velkomne i forsamlingshuse og skoler? Men f.eks. også foredragsaftener arrangeres jo i samarbejde med mange sydslesviske aktører.

Der skal dog rettes en særlig tak til **Dansk Sundhedstjeneste** og **Dansk Centralbibliotek** for filialerne i Slesvig i Ansgarhuset. Herligt, at det kan lade sig gøre. Helt sikkert til berigelse for de mange brugere. I forlængelse heraf skal der igen rettes en tak til **Dansk Skoleforening** fordi Kirkekontoret har fået hjemsted i den gamle Christian Paulsen-Skolen. Vi stortrives med kontoret der. Tak til brødre og søstre i **Nordkirche** med biskop **Gothart Magaard** i spidsen for et godt samliv og et berigende fællesskab mange steder i det kirkelige landskab - også - i 2017. Årets reformationsmarkeringer har væ-

ret præget af, at vi i den grad "deler" Martin Luther. Tak for at det kan lade sig gøre i al frimodighed og til fælles glæde.

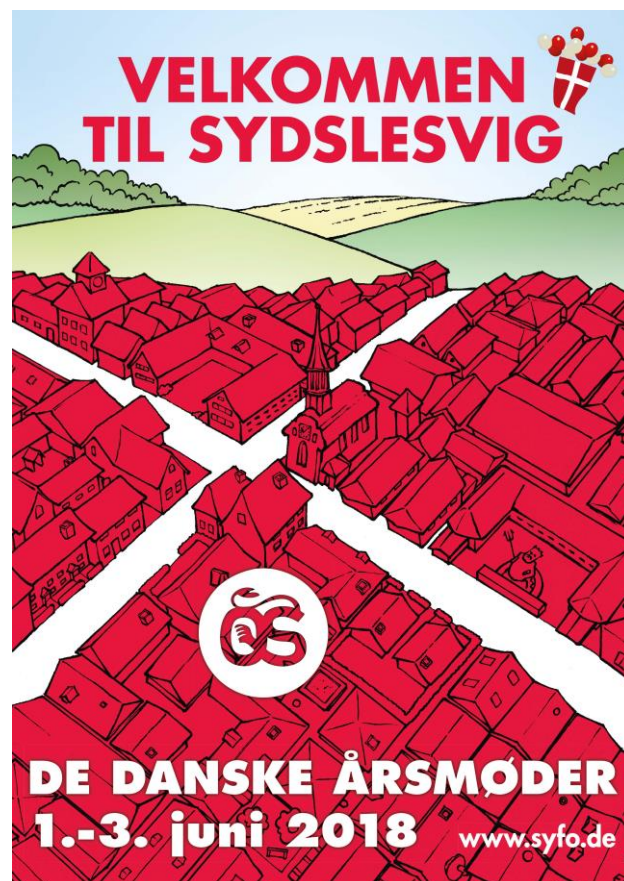
Sidst, men ikke mindst skal der rettes en stor tak til medarbejderne på hovedkontoret i København under ledelse af generalsekretær **Pia Sundbøll** og bestyrelsesmedlemmerne i **DSUK**. Det er meget betryggende at have en mindretalskender som **Anne E. Jensen** som formand for bestyrelsen. Kontakten mellem forgængerorganisationen DKU og det danske menighedsliv hernede har bestået siden 1920, ja, der kan endda trækkes tråde tilbage til 1905, hvor "Foreningen til Evangeliets Forkyndelse for nordiske Søfolk i fremmede Havne" arbejdede med tanken om at lade en dansk præst holde gudstjenester i Flensborg. Selv om den historiske bevidsthed i Danmark ikke er, hvad den har været, og Sydslesvig derfor let kan føle sig glemt, så er det heldigvis ikke udpræget inden for de kirkelige sammenhænge. Så nok en gang: Tak for støtte, opbakning og medleven. Og så kan denne beretning ikke rundes af uden en tak til de trofaste, loyale og yderst hjælpsomme medarbejdere på Kirkekontoret. Tak til **Irene Muerköster, Meike Nedbal, Jonna Bardt** og **Jytte Nickelsen**.

KIRKEDAGEN 2019 OG KOMMENDE MÆRKEDAGE

Kirkedagen 2019 forventes afholdt den 28. april.

Nu hvor vi har blikket rettet fremad: Som kommende mærkedage kan nævnes 100-året for afslutningen på 1. Verdenskrig den 11. november i år. Dannebrog's jubilæum den 15. juni 2019. Jubilæet for folkeafstemningen i 1920 og i 2021 er der gået 100 år siden "Kirkeligt Samfund for Flensborg og Omegn" blev opløst og aktiverne overdraget til "Den danske Menighed i Flensborg".

Til sidst årsmødeplakaten 2018 med en relativ kendt kirke i centrum. Tak til årsmødeudvalget under SSF.

(fotos undervejs i beretningen ved Tim Riediger)